

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԱՍԻՆ (I)

Ես շարունակ հարց կուտամ ինքզինքին թէ ինչո՞ւ ստիպուած ըլլայ մարդ, եթէ իր մէջ կը զգայ արուեստին ջերմութիւնը, եթէ ի ծնէ վրաստանութիւն ունի իր ձգտումներու անկեղծութեան. ու ազնուութեան վրայ, անցնել քանի մը մարդոց կանխակալ համամտութեան ու զնահատութեան բովէն: Ձեռն խորհիր թէ վերադարձ է ասիակ արուեստին ու արուեստագէտին ալ համար:

**

Այնքան ժամանակ, սիրելի բարեկամս, այնքան ժամանակ որ մարդիկ եւ անոնց գործերը արժէք կրնան ներկայացնել երկրորդ անձի մը զնահատութեան բովէն անցնելէ վերջ միայն, երբ արարչութիւնն անգամ արժէքաւոր է արարածին առնչութեամբ, քննութեանէ անցնել ոչ վերաւորական է եւ ոչ ալ նուաստացուցիչ: Հին Յունաստանի մէջ, տարեկան մրցումները Ապոլոնիական աստծոյն ի պատիւ եւ ողբալիական մրցութիւնները՝ ամբողջ չորս տարի տեւողութիւն ունեցող, կ'ապացուցանէ մրցակցութեան կարեւորութիւնը, եւ ի վերջոյ ասիակ է լաւագոյն միջոցը արուեստագէտը պահելու ժողովրդական զանգուածներու անմիջական հաղորդակցութեանը մէջ: Առանց ժողովուրդին արուեստը մեռելու տառ է:

**

Ինչո՞ւ խօսել ժողովուրդներու անունով մարդոց որոնք ոչ միայն ոչինչ կը հասկնան ու կարող չեն լաւագոյնը զանազանել լաւէն, բռն արուեստագէտը ինքզինքը իբր այդ ծախողէն... որոնք անկարող են արուեստի ամենէն պարզ արտայայտութիւնները ըմբռնել ու զնահատող

աննախապաշարեալ կերպով, եւ յաճախ լուռ եւ անտարբերութեամբ կը դիմաւորեն արուեստի ամենագեղեցիկ արտայայտութիւնները: Վկայ՝ Ռիչար Վալենթերի նման հանճարին կրած ծախողութիւնները:

**

Երբ ժողովուրդը լուռ է, անտարբեր է, այդ չի նշանակեր թէ չի հասկնար, այլ կը նշանակէ շատ յաճախ թէ, արուեստագէտը չի կրնար ինքզինքը հասկցնել:

**

Գիտե՛մ, գիտե՛մ. ու երբ կը սկսի ներդրածել անոր վրայ, պարտադրել ինքզինք, կ'ամ կը գրաւէ անոր համակրութիւնը, կ'ամ զայն կը լարէ իրեն դէմ, կը ծափահարուի կ'ամ կը սուլուի...: Ժողովուրդը ամբողջ է, բաւարար զարգացում չունի, ի վիճակի չէ ըմբռնելու արուեստագէտին ու իր ներկայացուցած գործին բարձրութիւնը: Որովհետեւ կարող չէ բարձրանալու անոր հետ գեղարուեստական կարելիութիւններու: Ինչ տեղի կայ ուրեմն ժողովուրդին առջեւ զայլու մեր ներքին ապրումները դրսեւորելու համար եւ հրաւերելու զայն որ ժամանակի մեր ապրումներուն, չքեղ ու հոյակապ գտնէ մեզ, ծափահարէ՞...:

**

Արուեստագէտը, այս անունին արժանի, պարտաւորութիւն ունի ամբողջ կրթելու, մշակելու՝ իբր վայրի տունի զայն պատուաստողով առողջ ու լաւագոյն կենսահիւթով: Իր մեծութեան ու կոշտիւնի բովանդակ առաքելութիւնը այդ գործին մէջ կը կայանայ, զայն ընացած չպահել գունդի գործերու ներշնչած տափակ մտածումներուն մէջ, ընդհակառակն զայն բարձրացնել միջինէ ի՞ր մակարդակը, ու մանաւանդ երբեք, երբեք չշողոքորթել զայն՝ իր ստոր բարձր ոսկեգոծ շըջանակներու մէջ իրեն ներկայացնելով: Ամբողջ այնքան ալ ապուշ չէ,

1) Ողբացեալ երիտասարդ բանաստեղծիմ այս ամուսիյ էջերը իր քաղցրեղան մէջէն հաւաքած ու մեզի հաղորդած է ամոր ճայրը, տիկին Մառի Աքմանեան. Լը Շըվալիէ:

վերջ ի վերջոյ պիտի հասկնայ ու գնահատէ իր ուսուցիչը. եւ բնականաբար՝ որքան ժամանակ որ արուեստագէտը չի լացնէր ժողովուրդը, չի խնդացնէր ժողովուրդը, իր հանճարին ու զգացումներուն տակ զայն աննկու կարող չի պար ինքզինքը, իրաւունք չունի արուեստագէտի նուիրական կոչումին:

**

Հա՛ւրկ է անցնիլ ժիւրիի մը բովէն Իրուն դատաստանը միշտ ալ ճշմարիտ չէ եղած...:

**

Այո՛, ստիպուած ենք անցնելու իր բովէն, մօտենալ կարենալու համար հասարակութեան ու ենթարկել կարենալու համար մեր տաղանդը ժողովուրդի դատաստանին:

Եւ շատ արուեստագէտներ կը ճանչնամ որոնք գնահատուելէ յետոյ ժիւրիի մը սահմանափակ խմբակէն, երբ չեն գնահատուած ժողովուրդէն, բաւականացած են ըսելով՝ «Արուեստէն հասկցողը գնահատեց զիս, միւսին կարծիքը արժէքէ պուրկ է ինծի համար»: Կը ճանչնամ Նոյնպէս արուեստագէտներ որոնք ժիւրիներու առջեւ ըզգմաթիւ ձախողանքներ կրելէ յետոյ երբ արժանացած են հասարակութեան գնահատումին, բազմապատիկ կպարտ ու երջանիկ զգացած են դիրենք. ատոնք անվախներ են... ու բացառիկ թիւ մը կը կազմեն:

**

Այո՛, հասարակութիւնը անսովի բերդ մըն է զոր արուեստագէտը պէտք է գրաւէ ամէն գինով ու զոհողութեամբ եւ մանաւանդ ժիւրին իր ձեռքին մէջ որպէս օժանդակ ծառայեցնելով: Մէկ խօսքով, ժիւրիէն կամ ժողովուրդէն գնահատուելու կամ քննադատուելու խնդիր չկայ արուեստագէտին համար, այլ այդ անսովի բերդին իշխելու, նոյն իսկ բազմաթիւ ձախողութիւններէ վերջ յաղթահարելով ժողովուրդին տիմար ու թեթեւօլիկ ծափահարութիւնները կամ գնահատումը, նոյն իսկ անոր չարամիտ ու անտեղի սուղոցը: Երբ ան համոզուած է թէ իր գործը օգտակար է իր ընկերոջ՝ մարդ արարածին, կըրնայ վստահ ըլլալ թէ իր գործը պիտի ապրի եւ թէ անիկա անմահ է այլ եւս:

**

Եթէ մարդկային ընկերութիւնը չ'ուզեր իր ընդերքներէն բարձրացող արուեստի հարցը միշտ վատ պահել ու անուցանել, արուեստագէտը սակայն պատրաստ է միշտ կամովին իր հոգին նետել մարդկի բոցերուն մէջ որպէս զի քնաւ չհանդի կրակը:

Ա. ՍԵՄՍ
(Գեղամ Աքմանեան)

